

Академік М. М. Гришко – видатний український вчений-сортознавець

В. М. Самородов¹, О. М. Байрак^{2*}, Н. В. Чувікіна³, Д. Б. Рахметов³,
С. В. Клименко³, Л. І. Буюн³, Ю. В. Буйдін³

¹Полтавська державна аграрна академія, вул. Сквороди, 1/3, м. Полтава, 36003, Україна

²Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління, вул. В. Липківського, 35а, м. Київ, 03035, Україна, *e-mail: elena-bayrak@mail.ru

³Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України, вул. Тімірязєвська, 1, м. Київ, 03004, Україна

Проаналізовано творчу та організаційну роль академіка М. М. Гришка у вивченні генофонду рослин України та створенні колекційних фондів Національного ботанічного саду НАН України, який з 1991 р. носить ім'я цього видатного українського вченого. Висвітлено дослідження з інтродукції, акліматизації та селекції рослин, починаючи з повоєнних років і до цього часу. Наведено відомості про підсумки інтродукції та селекції рослин станом на початок 50-х рр. ХХ ст. за даними М. М. Гришка та сучасні показники видового й сортового різноманіття культивованих рослин: декоративних, плодово-ягідних, субтропічних, сільськогосподарських (енергетичних, кормових, овочевих, пряноароматичних, ефіроолійних, технічних, сидеральних, медоносних).

Ключові слова: академік М. М. Гришко, Національний ботанічний сад НАН України, інтродукція, селекція, видове й сортове різноманіття рослин.

«Це ж для людства – навіть ще не вчора!»
Максим Рильський

Початок 2016 р. ознаменувався знаковою датою – 6 січня виповнилося 115 років від дня народження академіка М. М. Гришка. Закінчується 2016 р. теж вікопомною подією, пов'язаною з увічненням в Україні пам'яті про цю непересічну людину, – 25-річчям присвоєння його імені Національному ботанічному саду НАН України (рис. 1).

Відомо, що Микола Миколайович був дуже різноплановим ученим-біологом: ботаніком, генетиком, селекціонером, а також сортознавцем. Щодо останнього напрямку його досліджень, то в доступній авторам літературі він висвітлений поверхнево. З огляду на це, користуючись нагодою відзначення знаменних дат, пов'язаних з ім'ям ученого, автори вирішили проаналізувати саме цей аспект діяльності М. М. Гришка.

До вивчення сортів польових культур Микола Миколайович долучився зі студентської лави під керівництвом В. І. Сазанова, професора Полтавського агрокооперативного політехнікуму (нині Полтавська державна аграрна академія). В подальшому, працюючи в різних установах, він збирав сортови

Рис. 1. Академік М. М. Гришко (1901–1964)

колекції, які використовував як викладач та науковець. Спершу це були генетичні ресурси вівса, картоплі, пшениці м'якої та ріпаку ярого. Молодий фахівець вивчав біологічні особливості, виділивши найпродуктивніші їх культивари. Згодом він ретельно та цілеспрямовано почав збирати їхні кращі місцеві зразки та форми, особливо вівса [1, 2].

Зазначимо й те, що у своїй сортознавчій роботі М. М. Гришко приділяв велику увагу збагаченню культурної флори Північного Лісостепу України, сортівивченню таких культурних рослин цієї зони, як кольза (ріпак ярий) і південна форма конопель, пшениця місцевих сортів і форм для добору найкращих чистих ліній [3]. Вивчаючи інтродуковані та місцеві сорти, наполегливо впроваджуючи кращі з них на поля, Микола Миколайович, який поділяв ідеї М. І. Вавилова, водночас наголошував на необхідності збереження й залучення місцевого матеріалу до селекційного процесу [1]. Так, у праці «Матеріали до вивчення культурної флори Лісостепу України» (1930) вчений зазначав: «Культурна флора України є найважливішим селекційним фондом, проте його ще мало використовують наші селекційні установи. Більше того, ще й досі недостатньо вивчена наша

культурна рослинність, що склалася в процесі природного добору найвитриваліших генотипів протягом багатьох десятиріч, чому і являє собою дуже цінний вихідний матеріал для селекції» [3].

За ініціативою та безпосередньою участю М. М. Гришка в Майнівському сільськогосподарському технікумі в 1928 р. було закладено інтродукційний пункт Всесоюзного інституту прикладної ботаніки та нових культур (нині Всеросійський інститут рослинництва імені М. І. Вавилова). Тут вивчали місцевий сортовий матеріал, на його основі добирали кращі чисті лінії, які потім використовували в гібридизації [1].

Подальша діяльність Миколи Миколайовича була пов'язана з вивченням конопель у Всесоюзному науково-дослідному інституті конопель (нині Дослідна станція луб'яних культур Інституту сільського господарства північного сходу НААН) у Глухові. У цій царині він проявив себе як науковець світового виміру: сортознавець, селекціонер та генетик, неперевершений авторитет у дослідженні складного питання статі конопель [1, 2]. Його праці з цього питання були вагомим внеском не тільки в розроблення теоретичних основ селекції рослин, а й мали велике практичне значення для народного господарства. Перший виведений ним сорт з одночасним визріванням чоловічих і жіночих рослин 'ОСО-72', який за виходом волокна на 35–40% перевищував культивовані тоді сорти, давав можливість механізувати збирання конопель. Це була знакова та пріоритетна розробка, визнана державою, за що М. М. Гришка у 1936 р. було нагороджено орденом. Крім того, йому було присуджено (без захисту дисертації) науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук [2]. Все це сприяло розширенню сортознавчої діяльності М. М. Гришка у галузі коноплярства, створенню власної школи учнів та послідовників, згодом відомих провідних селекціонерів конопель, серед яких – доктори сільськогосподарських наук, професори Г. Й. Арінштейн, Є. С. Гуржій, Г. І. Сенченко. У подальшому вони гідно продовжили дослідження Миколи Миколайовича у зв'язку з його переїздом із Глухова до Києва, оскільки в 1939 р. М. М. Гришка було обрано дійсним членом (академіком) Академії наук Української РСР і членом її Президії та призначено директором Інституту ботаніки [1, 2].

Працюючи з березня 1944 р. директором Центрального республіканського Ботанічного саду АН УРСР (нині Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН Украї-

ни, далі НБС), М. М. Гришко вважав, що ця установа має «... бути центральним республіканським заповідником видових, а з багатьох рослин – і сортових скарбів» (рис. 2) [1].

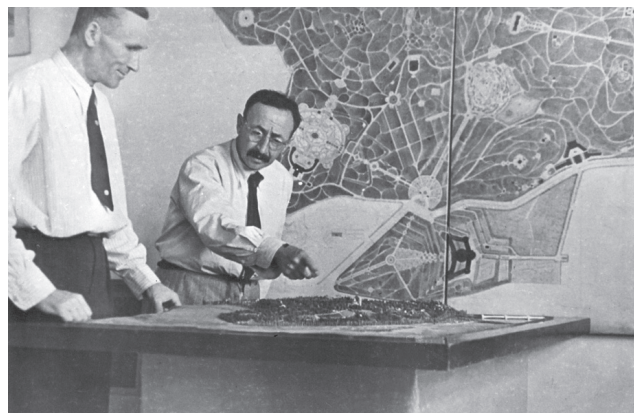

Рис. 2. М. М. Гришко та І. О. Дрига над планом Ботанічного саду АН УРСР (1945 р.)

У цьому Микола Миколайович мав рацію, адже сьогодні НБС є провідною науково-дослідною установою України в галузі інтродукції та селекції рослин [4, 5]. Нині тут на площі 130,2 га зібрано й зберігається понад 13 тис. видів і форм рослин з усіх куточків земної кулі. Становлення й вивчення їх значною мірою пов'язані з ім'ям М. М. Гришка – доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка АН УРСР, першого повоєнного директора головного Ботанічного саду України, який керував його розбудовою з 1944 по 1958 рр. [5].

Вже у 1944 р. під керівництвом М. М. Гришка були розроблені основні концептуальні положення та сформульовані завдання Ботанічного саду АН УРСР як центру науково-дослідної роботи з теорії та практики інтродукції рослин, питань зеленого будівництва, декоративного садівництва й квітництва та селекції нових для України культур [6]. Під його керівництвом була проведена величезна робота зі створення колекційного фонду рослин [5]. Завдяки особистій участі вченого у 1946–1947 рр. були організовані експедиції до радянської окупаційної зони (зокрема Німеччини, Угорщини), де було придбано 167 тис. одиниць посадкового матеріалу. Зазначимо, що лише з Німеччини було завезено 800 сортів троянд і 80 сортів бузку, які поклали початок таким всесвітньо відомим моносадам, як Розарій (Сад троянд) та Сірінгарій (Сад бузку) НБС (рис. 3) [5]. Цікаво, що Микола Миколайович активно долучився до вивчення троянд. Він очолив виконання теми з їх селекції, розробивши всі її сортознавчі та селекційні особливості (рис. 4) [7].

Рис. 3. М. М. Гришко (праворуч), професор Л. І. Рубцов та архітектор О. В. Власов (ліворуч) оглядають новостворений Сад бузку

Сьогодні ці моносади є найбільшими в Україні як за площею, так і за видовим і сортовим складом, а також за кількістю відвідувачів та екскурсантів. Крім цього, були здійснені ботанічні експедиції в різні регіони колишнього Радянського Союзу, звідки було привезено сотні кілограмів насіння, у т. ч. ендемів і реліктів [1, 5].

Працюючи в НБС, М. М. Гришко високо оцінив інтродукційну й селекційну роботу, започатковану М. Ф. Кащенком в Акліматизаційному саду, зокрема з добору та гібридизації перших форм персика, відносно стійких до місцевих умов [8]. М. М. Гришко дуже популяризував культуру персика для вирощування в північних районах України. Він продовжив роботу із селекції цієї культури, вивівши новий сорт 'Слава Китаю' (рис. 5), а також був ініціатором передачі кращих форм персика до Державного сортовипробування.

Рис. 5. М. М. Гришко біля виведеного ним сорту персикового дерева 'Слава Китаю' (1954 р.)

Внаслідок акліматизаційної та селекційної роботи науковці Ботанічного саду в ті

Рис. 4. М. М. Гришко оглядає новий гібрид троянди

роки вивели 10 сортів персика; 15 сортів винограду, які зимували у відкритому ґрунті на півночі України; були започатковані акліматизаційні та селекційні роботи з абрикосом, кизилом, айвою, аличею, хеномелесом, акти-

нідією, лимонником. Активно впроваджувалися в сільськогосподарське виробництво сорти таких культур, як майоран, дагуса, великоплідна гречка, рис, чуфа, олійний молочай, кенаф та ін., виведені в Ботанічному саду. Було створено понад 300 сортів троянд, жоржин, гладіолусів, ірисів, флоксів і дельфініумів. Усі згадані напрями безпосередньо очолював М. М. Гришко, формуючи по кожному з них наукову школу своїх учнів. Тому не дивно, що в цій царині він підготував 40 кандидатів та докторів наук.

Підводячи підсумки інтродукційної та селекційної роботи на початку першої половини 50-х рр., М. М. Гришко писав про велике різноманіття вихідного матеріалу, зібраного в Ботанічному саду станом на 1 січня 1952 р. Загалом його колекційний фонд на той час налічував 9569 таксонів (видів, гібридів, форм та сортів), зокрема: дерев та кущів – 1450; винограду – 290; плодово-ягідних рослин – 725; субтропічних (лимон, апельсин, чайні кущі, гранатові та кавові дерева, фісташки, авокадо, інжир та ін.) – 120; технічних (волокнисті, каучуконоси, олійні, лікарські, дубильні та інші) – 1050; кормових – 252; харчових – 1457; багаторічних і однорічних квіткових рослин – 2350, у т. ч. троянд – 600 сортів, жоржин – 220, гладіолусів – 284, ірисів – 150, тюльпанів – 110, айстр багаторічних – 52 сорти; оранжерейних рослин – 875 форм; дикорослих трав'янистих рослин – понад 1000 видів [9]. Зазначена колекція вже на початку 1950-х рр. становила основу для створення нових форм рослин, тобто початку селекційної роботи. Під керівництвом М. М. Гришка, продовжуючи здобутки академіка М. Ф. Кащенка, науковці розпочали величезну роботу зі створення нових сортів декоративних, плодкових, кормових, овочевих та пряноароматичних рослин. Перші авторські свідоцтва на нові сорти рослин співробітники Саду отримали у 1965 р. (на жаль, вже після смерті М. М. Гришка).

Нині в Ботанічному саду успішно тривають селекційні дослідження, започатковані М. М. Гришком, його учнями та колегами [4].

Розпочата ними робота перетворила НБС імені М. М. Гришка на найбільший в Україні центр з інтродукції декоративних трав'янистих рослин. У колекціях відділу квітково-декоративних рослин сьогодні налічують 5553 зразки, які репрезентовані 4136 культиварами, 915 видами, 502 перспективними селекційними номерами, які представлені 334 родами, 77 родинами, 3 класами, 2 відділами. Крім того, тут зростає близько 2500 гібридів і селекційних форм, створених безпосередньо у відділі. Найчисленнішою є колекція півоній (близько 600 видів і культиварів), яка має статус Національного надбання України. Разом з нею виділяються колекції однорічних рослин (понад 1000 колекційних зразків), малопоширених багаторічників (понад 600 видів і сортів), ірисів (понад 400 таксонів), хризантеми дрібноквіткової й жоржини садової (понад 300 культиварів у кожній колекції). Вчені-селекціонери відділу створили понад 200 нових оригінальних сортів. Починаючи з 1965 р., 167 з них захищено авторськими свідоцтвами, в тому числі: 50 сортів півонії (Горобець В. Ф.), 52 – хризантеми дрібноквіткової (Горобець В. Ф., Завідова Л. Г.), 25 – жоржини (Яценко М. П., Дудик Ф. С.), 16 – айстри однорічної (Чередниченко Н. І., Горай Г. О., Єременко Л. П.), 15 – флокса волотистого (Горобець В. Ф.), 14 – гладіолуса (Тимченко О. Д), 7 – ірисів (Харченко К. Д.), 4 сорти астильби (Буйдін Ю. В.).

Серед декоративних деревних рослин найчисленнішими є колекції троянд (27 видів, 11 форм, 470 сортів) [7] та бузку (22 види, 23 форми та 134 сорти). Цим колекціям у 2006 р. теж надано статус Національного надбання України. Селекціонери Ботанічного саду створили 4 сорти троянд (Рубцова О. Л., Чижанькова В. І.) та 4 – бузку (Рубцов Л. І., Жоголева В. Г., Ляпунова Н. О., Горб В. К.).

Колекційно-селекційний фонд плодкових культурних і дикорослих рослин НБС включає близько 700 видів і сортів. Науковці відділу акліматизації плодкових рослин проводять селекцію південних (абрикос, айва, алича, персик), нових (азиміна трилопатева, актинідія, лимонник китайський, жимолость блакитна, каштан їстівний, лох багатоквітковий, шефердія, хеномелес, хурма), малопоширених культур (нетрадиційних) – бузина, глід, ожина, калина, кизил, горобина,

унабі, шовковиця та ін. У зазначених культур оцінено репродуктивну здатність, стійкість до абіотичних і біотичних чинників плодкових культур тощо. Селекціонери відділу створили близько 100 нових сортів інтродукованих плодкових культур, до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні (Державний реєстр сортів), занесено 55 сортів, зокрема: 5 сортів айви, 14 – дерену, 4 – хеномелеса (С. В. Клименко, О. М. Недвига); 11 – персика і 1 – підщепи для персика, 2 – абрикоси, 1 – аличі, сорт голоплідного персика – Нектарин київський – районовано, його вирощують у Придністров'ї та Молдові (І. М. Шайтан, Л. М. Чуприна); 14 сортів актинідії, 1 – лимонника китайського, 1 сорт винограду (І. М. Шайтан, Р. Ф. Клєєва, О. Ф. Клименко, Н. В. Скрипченко, П. А. Мороз).

Фондові колекції тропічних та субтропічних рослин, які зібрано зусиллями кількох поколінь науковців однойменного відділу, нині включають 3972 таксони (види, різновиди, сорти), що належать до 880 родів, 169 родин і 6 відділів (у 1999 р. колекції надано статус Національного надбання України). В передмові до книги М. М. Гришка і О. І. Соколовського «Ботанічний сад і його колекції» (1951) автори зазначали, що на 1 січня 1941 р. фонди оранжерейних рослин включали 1000 форм [9]. Створення колекції відділу тропічних рослин розпочалося у 1946 р., коли з Дрездена та Кримітшау (Німеччина) були привезені рослини, що належали до 540 видів, форм і сортів, серед яких були цікаві екземпляри бромелієвих, орхідних, значна кількість рододендронів, азалій, камелій. В каталозі за 1950 р. наведено майже 50 сортів *Camellia japonica* L. та 35 сортів *Rhododendron indicum* L. У сучасній колекції азалії індійської збереглися рослини 25 давніх німецьких сортів селекції 20–30 рр. XX ст. ('Professeur Wolters', 'Paul Schame', 'Advent glockchen', 'Coccinea', 'Apollo', 'Celestinum'). З них власне розпочалася сортознавча робота, за результатами якої було створено 29 сортів та гібридів (С. М. Приходько). В 2001 р. 5 сортів рододендрона індійського було занесено до Державного реєстру сортів (автори сортів С. М. Приходько, Р. П. Головка, М. К. Параненко).

У НБС створено крапці в Україні колекції тропічних представників родин *Araceae* Juss. (234 види, різновиди та сорти) і *Orchidaceae* Juss. (450 природних видів та різновидів і близько 200 сортів), а також одна з найбільших у країні колекція сукулентних рослин (понад 850 таксонів).

Колекційний фонд корисних рослин НБС (близько 1500 таксонів) включає цінні культури енергетичних рослин (467 видів та форм), кормових (284 таксонів), пряноароматичних (200 видів), ефіроолійних (103 таксони), овочевих інтродуцентів (202 таксони), газонних трав (92 таксони). На основі 56 нових та малопоширених культур внаслідок багаторічної селекційної роботи науковці відділу культурної флори НБС створили понад 100 високопродуктивних сортів. Станом на 2016 р. до Державного реєстру сортів включено 92 сорти корисних рослин, виведені у відділі культурної флори, серед яких кормових рослин – 31, енергетичних – 30, пряноароматичних – 13, овочевих – 8, газонних трав – 9, ефіроолійних – 1 сорт.

Пам'ять про Миколу Миколайовича Гришка глибоко шанують усі покоління співробітників НБС. 6 травня 1991 р. відбулися збори його працівників, які активно й обґрунтовано підтримали пропозицію про присвоєння саду імені М. М. Гришка.

У постанові Кабінету Міністрів України № 323 від 15 листопада 1991 р. «Про присвоєння імен інститутам Академії наук України», зазначено: «... імені українського вченого, академіка Академії наук України Миколи Миколайовича Гришка Центральному республіканському ботанічному саду Академії наук України» (рис. 6). У жовтні 1999 р. указом Президента України ботанічному саду було надано статус національного.

Рис. 6. Меморіальна дошка М. М. Гришку в партерній частині ботанічного саду

25 років поспіль колектив Національного ботанічного саду НАН України гідно продовжує втілювати у практику завдання з інтродукції, сортознавства та селекції рослин, окреслені академіком М. М. Гришком, результатами виконання яких є одна з найбільших у Європі колекцій видового й сор-

тового різноманіття рослин. Сад та його колекції – краще підтвердження імперативу творчої індивідуальності М. М. Гришка, його глибокого впливу на стан та розвиток сортознавства в Україні.

Використана література

1. Коханова Л. Л. Микола Миколайович Гришко / Л. Л. Коханова, Г. Г. Костюк. – К. : Наук. думка, 1977. – 54 с.
2. Черевченко Т. М. Академік Микола Миколайович Гришко – життєвий і творчий шлях / Т. М. Черевченко, Н. В. Чувікіна // Інтродукція рослин. – 2009. – № 1. – С. 102–110.
3. Гришко М. М. Матеріали до вивчення культурної флори північного Лісостепу України / М. М. Гришко // Вісник прикладної ботаніки. – 1930. – № 3/4. – С. 104–114.
4. Каталог сортів рослин, створених у Національному ботанічному саду ім. М. М. Гришка НАН України / Т. М. Черевченко, Д. Б. Рахметов, Н. В. Чувікіна [та ін.]. – К. : Нора-прінт, 2004. – 32 с.
5. Чувікіна Н. В. Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України: історія створення, становлення та розвитку : автореф. дис. ... канд. історич. наук : 07.00.07 «Історія науки й техніки» / Н. В. Чувікіна ; В.о. НАН України, Центр досліджень наук.-тех. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва. – К., 2007. – 20 с.
6. Гришко М. М. Завдання і напрями роботи ботанічного саду АН УРСР / М. М. Гришко // Труды ботанічного саду АН УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1949. – Т. 1. – С. 3–20.
7. Рубцова О. Л. Роль М. М. Гришка у створенні колекцій і експозицій троянд у Національному ботанічному саду НАН України // Наукова спадщина академіка М. М. Гришка : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер., присвяченої пам'яті М. М. Гришка – видатного селекціонера, генетика, ботаніка та громадського діяча (Глухів, 13–14 квітня 2005 р.). – Глухів : ГДПУ, 2005. – С. 31–32.
8. Гришко М. М. Академік М. Ф. Кащенко – видатний біолог-мічурінець / М. М. Гришко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1951. – 20 с.
9. Гришко М. М. Ботанічний сад і його колекції / М. М. Гришко, О. І. Соколовський. – К. : Вид-во АН УРСР, 1950. – 115 с.

References

1. Kokhanova, L. L., & Kostyuk, H. H. (1977). *Mykola Mykolaiovych Hryshko*. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian]
2. Cherevchenko, T. M., & Chuvikina, N. V. (2009). The academician M. Hryshko – the way of live and creative work. *Introduktsiia roslin* [Plant Introduction], 1, 102–110. [in Ukrainian]
3. Hryshko, M. M. (1930). Materials for studying the flora of the North Forest-Steppe zone of Ukraine. *Visnyk prykladnoi botaniky* [Bulletin of Applied Botany], 3/4, 104–114. [in Ukrainian]
4. Cherevchenko, T. M., Rakhmetov, D. B., Chuvikina, N. V., Moroz, P. A., & Haponenko, M. B. (2004). *Kataloh sortiv roslin, stvorenykh u Natsionalnomu botanichnomu sadu imeni M. M. Hryshka NAN Ukrainy* [Catalogue of plants bred at the M. M. Hryshko National Botanical Garden, NAS of Ukraine]. Kyiv: Nora-print. [in Ukrainian]
5. Chuvikina, N. V. (2007). *Natsionalnyi botanichnyi sad imeni M. M. Hryshka NAN Ukrainy: istoriia stvorennia, stanovlennia ta rozvytku* [M. M. Hryshko National Botanical Garden, NAS of Ukraine: the history of establishment, formation and development] (Extended Abstract of Cand. History Sci. Diss.). Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian]
6. Hryshko, M. M. (1949). Tasks and areas of work at the botanical garden of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. *Trudy botanichnoho sadu AN URSR* [Proceedings of the botanical garden of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR], 1, 3–20. [in Ukrainian]
7. Rubtsova, O. L. (2005). The role of M. M. Hryshko in the creation of collections and display of roses at the National Botanical Garden, NAS of Ukraine. In *Naukova spadshchyna akademika M. M. Hryshka: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi*

konferentsii, prysviachenoj pamiaty M. M. Hryshka – vydatnoho selektsionera, henetyka, botanika ta hromadskoho diiacha [Scientific heritage of academician M. M. Hryshko: materials of All-Ukrainian science-to-practice conference devoted to the memory of M. M. Hryshko as an outstanding breeder, geneticist, botanist and public figure] (pp. 31–32). April 13–14, 2005, Hlukhiv, Ukraine. [in Ukrainian]

8. Hryshko, M. M. (1951). *Akademik M. F. Kashchenko – vydatnyi bioloh-michurinets* [Academician M. F. Kashchenko is a prominent biologist-Michurinite]. Kyiv: Vyd-vo AN URSSR. [in Ukrainian]
9. Hryshko, M. M., & Sokolovskiy, O. I. (1950). *Botanichnyi sad i yoho kolektsii* [Botanical garden and its collections]. Kyiv: Vyd-vo AN URSSR. [in Ukrainian]

УДК 631.52.(092)

Самородов В. М.¹, Байрак Е. Н.^{2*}, Чувикина Н. В.³, Рахметов Д. Б.³, Клименко С. В.³, Буюн Л. И.³, Буйдин Ю. В.³ Академик Н. Н. Гришко – выдающийся украинский ученый-сортвед // Сортвовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2016. – № 4. – С. 94–99. [http://dx.doi.org/10.21498/2518-1017.4\(33\).2016.88696](http://dx.doi.org/10.21498/2518-1017.4(33).2016.88696)

¹Полтавська державна аграрна академія, ул. Сквороды, 1/3, г. Полтава, 36003, Україна

² Государственная экологическая академия последипломного образования и управления, ул. В. Липкивского, 35а, г. Киев, 03035, Украина, *e-mail: elena-bayrak@mail.ru

³Национальный ботанический сад имени Н. Н. Гришко НАН Украины, ул. Тимирязевская, 1, г. Киев 03004, Украина

Проанализирована творческая и организационная роль академика Н. Н. Гришко в изучении генофонда растений Украины и создании коллекционных фондов Национального ботанического сада НАН Украины, который с 1991 г. носит имя этого выдающегося украинского ученого. Освещены исследования по интродукции, акклиматизации и селекции растений, начиная с послевоенных лет и до настоящего времени. Приведены сведения об итогах интродукции и селекции растений по состоянию на на-

чало 50-х годов XX в. по данным Н. Н. Гришко и современные показатели видового и сортового разнообразия культивируемых растений: декоративных, плодово-ягодных, субтропических, сельскохозяйственных (энергетических, кормовых, овощных, пряноароматических, эфиромасличных, технических, сидеральных, медоносных).

Ключевые слова: академик Н. Н. Гришко, Национальный ботанический сад НАН Украины, интродукция, селекция, видовое и сортовое разнообразие растений.

UDC 631.52.(092)

Samorodov, V. M.¹, Bairak, O. M.^{2*}, Chuvikina, N. V.³, Rakhmetov, D. B.³, Klymenko, S. V.³, Buiun, L. I.³, & Buidin, Yu. V.³ (2016). Academician M. M. Hryshko – the prominent Ukrainian expert in plant variety investigation. *Sortovivčennâ ohor. prav sorti roslin* [Plant Varieties Studying and Protection], 4, 94–99. [http://dx.doi.org/10.21498/2518-1017.4\(33\).2016.88696](http://dx.doi.org/10.21498/2518-1017.4(33).2016.88696)

¹Poltava State Agrarian Academy, 1/3 Skovorody Str., Poltava, 36003, Ukraine

²State Environmental Academy of Postgraduate Education and Management, 35a V. Lypkivskiyi Str. Kyiv, 03035, Ukraine, *e-mail: elena-bayrak@mail.ru

³M. M. Hryshko National Botanical Garden of Ukrainian National Academy of Sciences, 1 Timiriazevska Str. Kyiv, 03004, Ukraine

The creative and organizational role of academician M. M. Hryshko was analyzed in studying the gene pool of plants in Ukraine and creating collection funds of the National Botanical Garden of the National Academy of Sciences of Ukraine, which has been named after this famous scientist since 1991. Investigations on introduction, acclimatization and breeding of plants were described embracing the period from post-war years to the present day. Information was given that concerns the results of the introduction and plant

breeding in the early 1950s as reported by M. M. Hryshko and recent data on species and varietal diversity of cultivated ornamental, fruit, subtropical, agricultural (including energy, feed, vegetable, spice aroma, aromatic, technical, green manure, nectariferous) plants.

Keywords: academician M. M. Hryshko, National Botanical Garden NAS of Ukraine, introduction, breeding, species and varietal diversity of plants.

Надійшла 18.08.2016